

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio
Missæ, ...

Bosco, Jean a

Lovanii, 1667

Concl. IV. Pacisco de stipendio, alioquin justo. ante celebrationem Missæ,
non videtur illicitum ex jure naturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73377)

peccata suorum Prelatorum ad libitum suum auferre eas.

sed debet
eriam ex
iustitia na-
turali
Trident.

Nec tantum deberi decimas ex obedientia; sed etiam ex iustitia naturali, satis significat Tridentinum, quando sess. 25. de Reform. cap. 12. sic incipit dicere: Non sunt ferendi, qui varijs artibus decimas, Ecclesijs obvenientes, subtrahere moluntur, aut qui ab alijs solvendas temere occupant, & in rem suam vertunt: cum decimarum solutio debita sit Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt. Et infia: Qui vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur; nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur. Porro quæ decimarum, similis est obligatio stipendii, quod offertur, & debetur pro Missa.

63.
In veteri
Lege dice-
bantur pre-
tium pro
ministerio,
Num. 18.

Dices; Decimæ in veteri Lege vocantur à Deo pretium pro ministerio: ergo male distinguimus inter pretium & stipendium sustentationis. Antecedens patet ex Num. 18. v. 30. & 31. Si præclara & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis, quasi de area & torculari dederitis primitias: & comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos, quam familia vestra: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonij.

quod pro
majori parte
temporalis.

Respondeo, illa ministeria fuisse pro majori parte temporalia, ut excubias agere, deferre tabernaculum & similia, quæ indubie erant pretio æstimabilia. Quamquam alii legendum putent: Quia merces est, & sic vertunt Septuaginta.

Ly Merces
est nomen
generale,
extendens
se ad signi-
ficandum
quodlibet
pretium.
Matth. 5.
Trident.

Porro Merces est nomen generale, quod abstrahit à propria ratione temporalis, & dici potest de quolibet pretio, debito ex iustitia, quomodo vita æterna merces appellatur Matth. 5. v. 12. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Et alibi.

Unde Tridentinum sess. 6. cap. 16. ait: Atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tamquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tamquam merces, id est, præmium, ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda.

64.
Differentia
inter stipen-
dium sus-
tentatio-
nis, & pre-
tium, decla-
rat ex em-
plo pictoris.

Cæterum in quo differant, dare ut stipendium ad sustentationem, & dare ut pretium, declarat Lugo supra n. 13. exemplo pictoris, qui nolle vendere suas operas, aut picturas, sed velle gratis depingere in obsequium Ecclesiæ, & votum de hoc fecisset. Non esset, inquit, contra hoc votum, si peteret ab Ecclesiâ illa sumptus necessarios ad colores, ad tabulam, & alia omnia; adhuc enim diceretur depingere gratis: imò si ipse ad laborandum cibo vel potu peculiari indigeret, illud totum computaretur inter sumptus necessarios ad picturam, & posset dici in rigore gratis, & non pro pretio fecisse illud opus, si solum acciperet necessaria ad pingendum.

item exem-

Rursum ponamus aliquem à Deo accepisse

gratiam curationum; accessit à Principe, ut ipsum curet, magnis propositis præmijs, posset dicere: Gratis accipi, gratis dabo; nolo pretium, & hoc, licet peteret necessaria ad iter illud agendum, & licet, dum esset in Principis Curia, aleretur Principis expensis; hæc enim non sunt pretium, sed media necessaria ad illic suum ministerium exequendum.

Sic ergo Sacerdos, ut Minister Evangelicus non facit contra præceptum Christi gratis dandi, quod gratis accipit, si ab illis, quibus ministrat, accipiat necessaria ad ministerium exequendum, v. g. panem, vinum, ceram, & alia necessaria ad Sacrificium. Quid autem magis necessarium, quam ipsa vita Sacerdotis? Sicuti ergo sine labe simoniæ, Sacerdos pro aliquo celebraturus, potest exigere panem, vinum, ceram &c. quidni similiter corporis alimentum, æquè, aut magis necessarium ad ipsum Sacrificium, quod petitur? Non video disparitatem.

Itaque pretium in hoc distinguitur à stipendio sustentationis, quod pretium spectat per commensurationem ad valorem & æstimationem operis seu laboris, quod respicit sanctitati operis ac ministerii sacri: stipendium autem sustentationis, ut superius diximus, consideretur in ordine ad personam, quatenus sustentatione indiget, quam accipere non potest, dum proximo suo in spiritualibus deservit. Atque hæc ratione stipendium Missæ appellari posset merces, id est, præmium ex iustitia debitum Sacerdoti, pro hoc, vel illo celebranti.

Sed numquid tota sustentatio debetur pro applicatione unius Missæ? Numquid quilibet pro libitu suo plus vel minus potest exigere? Nequaquam; sed illud erit iustum stipendium, quod ab Episcopo taxabitur, vel consuetudine fuerit introductum. Quid ergo si nullum fuerit taxatum ab Episcopo, vel consuetudine introductum; num licitum erit antecederet de aliquo certo pacisci? Respondeo:

CONCLUSIO IV.

Pacisci de stipendio, alioquin iusto, ante celebrationem Missæ, non videtur illicitum ex iure naturæ.

PROBatur primò: quia pactum illud cadit super stipendium formaliter, non ut est pretium rei spiritualis, sed ut est ad sustentationem personæ; igitur non obstante pacto retinet rationem stipendii sustentationis: ergo ex vi talis pacti non venditur spirituale pro

pro temporali, ac per consequens tale pactum non est simoniacum.

Dices; ergo illud ministerium non fit gratis. Respondeo Negando Consequentiam: quia gratis fieri, est sine pretio fieri, minimè sine stipendio sustentationis.

Pro quo nota, Christum utrumque janxisse: *Gratis date, & Cibum sumite*, Matth. 10. v. 8. *Infirmos*, inquit; *curate, mortuos suscite, leprosos mundate, demones eiciate: gratis accepistis, gratis date*. Protinùs autem subjungitur: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zona vestris, non peram in via, neque duas tunicas; neque calcementa, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo*.

Probatur Conclusio secundò: quia per hoc pactum non additur aliquid, sed exprimitur quod inest ex natura rei; hoc autem non est simoniacum, ut patet ex Glossa cap. *Ad audientiam* 31. verb. *Remittentes ibi*: *Possit dici quod non est simonia: quia ea, quæ præcipiuntur à iure, licite deducuntur in pactum, etiam in spiritualibus*.

Dubitas de veritate Majoris? Dignus est operarius cibo suo, etiam ante omne pactum; quamquam enim possit velle gratis operari, etiam sine stipendio sustentationis, equidem ex natura rei dignus est, & ex naturali iustitiæ ei debetur, & censetur velles, quando operarius expetit, & exprèsse contrarium non significat.

Jam verò cur illicitum sit ante opus deducere in pactum, quod opere operato jure natura debetur? Neque enim pactum illud auget intensivè hanc obligationem; sed quia quantitas stipendii iusti, non est ex natura rei determinata, nec semper est lege, vel consuetudine taxata, idcirco per pactum & conventionem partium determinatur, in qua determinatione non apparet ulla ratio mali secluso scandalo.

Immo moraliter loquendo vix fieri potest antecedens oblatio stipendii, sine virtuali pacto: aliàs quippe nec Sacerdos accipiens poterit scire, an exigatur lectio Missæ ex iustitia, an non: & similiter dans stipendium non poterit scire, an Sacerdos sit lecturus Missam, an non. Quod ergo hoc jam claris verbis indicetur, parùm facit ad inducendum vitium simoniae.

Dixi, *Secluso scandalo*, quia summopete cavendum est, ne homines rudes, & simplices suspicentur illa exigi tamquam pretium, & non tamquam stipendium sustentationis; adeoque totum negotium Religionis ad lucrum potius & questum, quam ad animarum salutem esse compositum.

Quod probè intelligens Concilium Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in Celebratione Missæ sic inquit: *Atque ut multa paucis comprehendantur,*

in primis quod ad avaritiam pertinet, cuiusvis generis mercedum condiciones, pacta, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur; nec non importunas atque illiberales eleeosynarum exactiones potius quam postulationes, atque huiusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certè à turpi questu non longè absunt, omnino prohibeantur. Interim tamen quoad ab Episcopis talia pacta non prohibentur, nec per ipsos vel consuetudinem stipendia sunt taxata, non apparet ex jure naturæ esse illicita, secluso, sicut dixi, scandalo.

Nec moveat quempiam, quod dicitur in fine capituli *Dilectus* 30. de Simonia: *Illud tamen gratanter recipi poterit (in admissione ad Religionem) quod fuerit sine taxatione gratis oblatum*. Siquidem Pontifex loquitur de illis, quæ solùm per liberalem donationem conferri possunt: hic autem agimus de his, quæ seclusà omni taxatione, ex iustitiâ debentur.

Et certè si taxatio stipendii deberet relinqui determinationi laicorum, nemo prudens non videt, quàm malè foret provisum Sacerdotibus, maximè pauperibus, qui subinde ex solo stipendio Missarum debent vivere, nec possunt commodè vivere, etiam ex stipendio, ab Episcopo taxato.

Sed numquid Sacerdos pauper potest accipere plura stipendia pro eadem Missa? Multi apud Dianam parte 2. tract. de Celeb. Miss. resol. 8. contendunt id esse licitum: debet tamen talis Sacerdos celebrare quotidie si potest; deinde debet esse contentus victu moderato, domo humili, veste trita, licet decenti. Aliqui volant, quòd possit etiam accipere ad emendos aliquos libros, si ille Theologus, vel Jurista sit, & libri illi sint necessarij ad exercenda aliqua ministeria spiritualia, si conveniens est, & utile Ecclesiæ, quòd talis Sacerdos exercent illa ministeria.

Deinde, secundùm aliquos, potest etiam talis Sacerdos accipere id, quod necessarium est ad sustentandum patrem & matrem, quando sunt constituti in tali necessitate, quòd non possint sustentari, nisi mendicando; quia sicut non decet Sacerdotem mendicare, ita non decet patrem & matrem illius hoc facere; tenetur enim Sacerdos illos domi habere, & necessaria ad victum tribuere. Hæc ferè omnia, teste Diana supra, Nugnus in 3. parte tom. 1. q. 83. art. 1. dub. 10. conclus. 4. & ante illum Sapientissimus Magister Orellana apud Vegam in Summa tom. 2. cap. 41. cas. 1. & ipse Vega.

Sed hæc opinio modò corrui, inquit Diana; nam Sacra Congregatio Bulla cum sepe 45. inter Urbanianas §. 3. sub obtestatione divini iudicii mandat, ac præcipit, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quos ad rationem

Explicatur cap. Dilectus de Simonia.

71. Explicatur cap. Dilectus de Simonia.

Taxatio stipendii laicorum determinationi non relinquenda.

72. An Sacerdos pauper pro eadem Missa possit accipere plura stipendia?

Multi affirmant.

73. Quorum opinio modò corrui.

Orellana.

73. Quorum opinio modò corrui.

68. Objectio solvitur. Quid sit gratis fieri.

69. Secunda probatio Conclusi.

70. In hac materia carcerum est scandalum.

71. Oblatio stipendii est virtualiter pactum.

72. In hac materia carcerum est scandalum.

73. Oblatio stipendii est virtualiter pactum.

Cardinalium
declar.

utpote con-
traria. sal-
tem juri
positivo;

attributa eleemosyna præscripta fuerint, ita ut alio-
quin it, ad quos pertinet, sue obligationi non satis-
faciant, quin immo graviter peccent, & ad restitu-
tionem teneantur.

Id verò ut deinceps observetur exactius,
§. 4. Sacra Congregatio eadem auctoritate revocat
privilegia & indulta omnia, quibusvis personis,
Ecclesiis, ac locis piis, tam secularibus quàm re-
gularibus cuiuscumque Ordinis, Congregationis,
& instituti, quancumque ob causam concessa, qui-
bus indulgetur, ut certarum Missarum, vel Anni-
versariorum celebratione, aut aliquibus collectis,
seu Orationibus, plurium Missarum oneribus in fu-
surum suscipiendis satisfiat. Quis ergo adhuc am-
bigat id esse illicitum, saltem ex jure positivo,
suppositis supponendis? Plus dico:

CONCLUSIO V.

Plura stipendia accipere pro una
Missæ prohibet jus naturæ, non
tantum divitibus, sed etiam
pauperibus.

74.
imò & na-
turali.
Diana.

Probatio
oppositæ
sententiæ.
1. Cor. 9.

75.
Rejicitur
primò.

Rejicitur
secundò.

Integra su-
stentatio
tantum de-
betur inte-
græ occupa-
tioni diei.

76.
Simplex Sa-
cerdos aliis
honestis o-
peribus
quaræ vi-
cium.

Diana suprâ testatur de communi, Au-
ctores vide apud ipsum. Et sanè diviti-
bus id esse prohibitum, facile Adversarii ad-
miserunt: de pauperibus autem inquit,
haud unico illo stipendio possunt sustentari,
cùm tamen scriptum sit: Nescitis, quoniam
qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt,
edant: & qui altari deserviunt, cum altari partici-
pant? 1. Cor. 9. v. 13.

Sed contrâ primò: eadem ratio militat in
divitibus; nam & ipsi altari deserviunt: ergo
& de altari vivere debent, aut saltem pos-
sunt.

Secundò; ubi scriptum legitur, quòd
illis, qui altari deserviunt, pro uno tan-
tùm ministerio debeatur integra sustentatio?
Nusquam. Quid ergo? Quòd debeatur in-
tegrâ sustentatio pro omnibus, quibus possunt
istò die occupari. Missæ verò numquid est in-
tegrâ occupatio diei?

Absit ut simplex Sacerdos æquè mul-
tùm mereatur tantùm legendo Missam, at-
quæ Pastor, qui integro die se occupat au-
ditionibus Confessionum, Concionibus, aliis-
quæ spiritualibus ministeriis: & tamen Pa-
stor cùm totum fecerit, quod debet facere,
aliquando accipit vix necessaria ad honestam
sustentationem.

Debet ergo simplex Sacerdos præter cele-
brationem Missæ, aliis honestis operibus, sive
corporalibus, sive spiritualibus, reliquum
diei impendere, usque reliquum sustentatio-
nis diurnæ præmereri.

Appositè Concilium Carthaginense IV. ^{Concilii}
cap. 51. Clericus, quantumlibet verbo Dei credi-
tus, artificio victum quarat. Et cap. 52. Clericum
victum, & vestimentum sibi artificiosè, vel agricul-
turâ, absque officii sui dignitate detrimento, præ-
paret. Accedat cap. 53. Omnes Clerici, qui ad
operandum validi sunt, & artificiosi, & literati di-
scant.

Ex quo fit, ut majus stipendium taxetur
pro solemnî Missæ; quàm pro Missæ privata,
majus pro Vigiliis defunctorum novem le-
ctionum, quàm trium lectionum, majus pro
Officio nocturno, sive Matutino cum Laudibus,
quàm pro singulis parvis Horis: quòd enim
Clerici plus temporis insuntant divino Officio
recitando, vel cantando, eò minùs aliis hone-
stis operibus possunt vacari: ergo plus quàm
rationabile est, ut proportionatè crescat sti-
pendium sustentationis, quam alioquin illis
aliis operibus possent præmereri.

Igitur qui altari deserviunt, cum altari
participant, utique eum proportione, juxta
occupationem & laborem ministerii, quod
exhibent, si multùm laborent, multùm, si
parùm, parùm. Alioquin qui unum Respon-
sorium diceret pro defuncto, postet exi-
gere stipendium integræ diei, quo nihil ablu-
diùs.

Si dixeris; Sacerdotes non possunt mendi-
care. Respondeo, fideles ex charitate debent
illis subvenire; interim nisi sit extrema ne-
cessitas, non possunt proprio jure res alienas oc-
cipere: & potius ad Episcopum pertinet ipsis
providere de necessariis, utpote qui non possit
aliquem ordinare, nisi habeat patrimonium
sufficiens, vel beneficium, aut officium,
cap. 2. de Præbendis: Non licet ulli Episcopo
ordinare Clericos, & eis nullas alimonias præ-
stare; sed duorum alterum eligat: vel non fa-
cias Clericos, vel si feceris, des illis, unde vivere
possint.

Et cap. 4. eodem: Episcopus si aliquem sine
certo titulo, de quo necessaria vita percipiat,
in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit, tan-
diu ei necessaria ministraret, donec in aliqua
Ecclesia ei convenientia stipendia militia Cle-
ricalis assignet: Nisi talis ordinatus de sua vel
paterna hereditate subsidium vite possit habere.
Ita Alexander III. in Concilio Lateranensi
cap. 5.

Et quoniam faciliùs est non ordinare pau-
peres Clericos, quàm ordinatis dare unde vi-
vere possint, Concilium Tridentinum re-
maturè consideratà: Cùm non deceat, in-
quit, eos, qui divino ministerio adscripti sunt,
cum Ordinis dedecore mendicare, aut fordidum
aliquem quæstum exercere, sess. 21. de Reform.
cap. 2. statuit, ne quis deinceps Clericus se-
cularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientiâ
& ætate ad Sacros Ordines promoveatur, nisi priùs
legitimè constet, eum beneficium Ecclesiasticum
quod